

Institutet för framtidsstudier

Varför Agenda 2030 bromsar och hur bättre styrning kan vända utvecklingen

Sammanfattning

Agenda 2030 försvåras av parallella kriser och svag global styrning. Offentlig-privata partnerskap (PPP), centrala för mål 17, har vuxit i antal men levererar ofta symboliska resultat. Många partnerskap saknar mål, uppföljning och inkluderar inte marginaliserade aktörer. För att lyckas krävs bättre styrning genom metastyrning, med tydligare ansvar och uppföljning. Policyförslag inkluderar att stärka FN:s HLPF, ett SDG-stöd, samt analys av målkonflikter och kvalitet för partnerskap.

Krisernas skugga över Agenda 2030

Flera sammanlänkade kriser, från klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald till pandemier och väpnade konflikter, har allvarligt bromsat arbetet med Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling (SDG:er). Enligt FN:s uppföljningar är endast omkring 12 procent av målen på rätt väg, medan cirka 30 procent har stått stilla eller gått bakåt sedan 2015.

SDG:erna är universella, integrerade och mer inkluderande än de tidigare millenniemålen. Det globala styrsystemet bygger på frivilliga åtaganden utan bindande uppföljning. FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF) saknar mandat att ställa krav, och många medlemsstater motsätter sig stärkta mekanismer för ansvarsutkrävande. Civilsamhället har begränsat inflytande och har sällan en aktiv roll i beslutsprocesserna.

Offentlig-privata partnerskap, löften och gränser

Offentlig-privata partnerskap (Public Private Partnerships, PPP) har lyfts fram som en nyckelfaktor för att förverkliga Agenda 2030 genom mål 17: Genomförande och globalt partnerskap. Mål 17 betonar behovet av resurser, tekniköverföring, kapacitetsuppbyggnad, handel och effektiva uppföljningssystem men betonar särskilt vikten av starka partnerskap. Dessa samarbetsformer mellan stater, företag, civilsamhälle och internationella organisationer syftar till att mobilisera resurser, främja kunskapsutbyte och stärka gränsöverskridande samverkan. FN:s avdelning för ekonomiska och sociala frågor (UN DESA) har etablerat plattformar för att registrera och följa upp sådana initiativ.

Trots detta har ökningen av antalet PPP:er inte lett till bättre resultat. Många initiativ saknar tydliga mål, finansiering och uppföljning. Brister i legitimitet är vanliga, särskilt vad gäller inkludering av marginaliserade grupper. Kritiker menar att samarbetet ofta speglar och befäster obalanser i makt snarare än utmanar dem.

Genomförandekris och legitimitetsproblem

Många PPP:er fokuserar mer på informationsspridning än på att omsätta målen i praktiken, vilket ofta leder till symboliska insatser. Eftersom samarbetena domineras av aktörer från det globala nord, misslyckas de dessutom ofta med att inkludera röster från det globala syd.

Partnerskap undviker också ofta mål där det finns tydliga målkonflikter. Ett exempel är hur reformer av fossila subventioner (SDG 12 hållbar konsumtion och produktion och SDG 13 bekämpa klimatförändringarna) riskerar att leda till höjda energipriser. Det riskerar i sin tur att förvärra fattigdom och skapa social oro, i strid med målet om fredliga och inkluderande samhällen (SDG 16). Fokus riktas därför mot mål som är enklare att nå och politiskt mindre kontroversiella.

Vägen framåt: bättre metastyrning för att nå Agenda 2030

Fler partnerskap räcker inte, det krävs bättre styrning. Metastyrning, alltså styrningen av styrningen, innebär att offentliga aktörer som UN DESA skapar strukturer, riktlinjer och mekanismer för att samordna, övervaka och stödja flerpartsmodellen utan att själva styra dem direkt. Det har lyfts fram som en nödvändig lösning för att hantera den fragmenterade styrningen och den svaga uppföljningen av måluppfyllelsen i Agenda 2030. Offentliga aktörer behöver samordna, stödja och utvärdera initiativ mer systematiskt. UN DESA saknar dock i nuläget både mandat och resurser.

En utmaning är att länder som Kina, Ryssland och flera inom G77-koalitionen motsätter sig starkare internationell styrning. Det råder också delade meningar om vad hållbar omställning betyder och hur konflikter mellan mål ska lösas.

Ett effektivt och legitimt system för metastyrning bör vara öppet, ha lokal förankring och följas upp. Det bör kartlägga behov, samordna initiativ och främja lärande, jämförbar rapportering och ansvarstagande.

Rekommendationer i korthet

Reformera global hållbarhetsstyrning

Policyförslag:

- ∄ Stärk HLPF:s mandat och resurser.
- ∄ Inför ett globalt SDG-stöd på 500 miljarder USD per år till låg- och medelinkomstländer.
- ∄ Bygg in principer om transparens, informationsrätt och ansvar.

Aktörer och åtgärder:

- ∄ **FN:s medlemsstater:** Förhandla och stöd beslut som stärker HLPF.
- ∄ **FN-sekretariatet (UN DESA):** Ta fram mandat för metastyrning och gemensamma uppföljningssystem.
- ∄ **Utvecklingsbankerna:** Medfinansiera och genomför SDG-stödet.
- ∄ **Civilsamhälle och media:** Granska beslutsfattande och främja insyn.

Främja synergier och hantera målkonflikter

Policyförslag:

- ∄ Använd verktyg som visar hur mål hänger ihop och påverkar varandra i planering och budget.
- ∄ Integrera mänskliga rättigheter, jämlikhet och inkludering i alla beslut.
- ∄ Prioritera insatser som ger bred nytta, till exempel utbildning för flickor, digital infrastruktur och hälsa.

Aktörer och åtgärder:

- ∄ **Nationella regeringar:** Analysera systematiskt hur nya politiska förslag påverkar andra hållbarhetsmål, så att olika mål förstärker varandra och inte motverkar andra åtgärder.
- ∄ **FN-organ (som UNDP, UNEP, WHO):** Ge tekniskt stöd och utför övergripande analyser.
- ∄ **Forskarsamhället:** Ta fram och använd kunskapsbaserade analysmetoder.
- ∄ **Civilsamhälle:** Synliggör konflikter och föreslå alternativ.

Stärk flerpartsmodellens kvalitet

Policyförslag:

- ⊄ Inför gemensamma standarder för mål, indikatorer och uppföljning.
- ⊄ Kräv öppenhet kring finansiering, styrning och ansvar.
- ⊄ Gör rapportering till FN:s SDG Actions Platform obligatorisk.
- ⊄ Säkerställ att marginaliserade grupper inkluderas och lokal kapacitet stärks.

Aktörer och åtgärder:

- ⊄ **FN (UN DESA, HLPPF):** Ta fram globala riktlinjer och uppdatera rapporteringsplattformen.
- ⊄ **Samordnare för PPP:** Säkerställ jämlikt deltagande och tydlig ansvarsfördelning.
- ⊄ **Nationella regeringar:** Kräv att partnerskap rapporteras i nationell SDG-uppföljning.
- ⊄ **Civilsamhället:** Delta aktivt och övervaka transparens och inkludering.

Referenser

Pattberg, P., Bäckstrand, K. (2023) "Enhancing the achievement of the SDGs: lessons learned at the half-way point of the 2030 Agenda". *Int Environ Agreements* 23, 107-114 <https://doi.org/10.1007/s10784-023-09615-9>

Higham, I., Bäckstrand, K., Fritzsche, F., Koliev, F. (2024). "Multistakeholder Partnerships for Sustainable Development: Promises and Pitfalls". *Annual Review of Environment and Resources* 49, 475-500 <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-051823-115857>

För mer information

- ∉ Forskningsprojektet **Transformativa partnerskap för hållbar utveckling 2030** <https://www.iffs.se/forskning/forskningsprojekt/transformativa-partnerskap-for-hallbar-utveckling-2030/> samt <https://www.transform2030.se/>
- ∉ Karin Bäckstrand, Projektledare Institutet för framtidsstudier, email karin.backstrand@iffs.se